

Kırsal alanda kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen sosyoekonomik faktörlerin belirlenmesi: Burdur ili örneği

Determining the socio-economic factors affecting on labor force and decision participations of women in rural areas: A case study in the province of Burdur

İlkay KUTLAR¹, Hatice KIZILAY¹, Zühal TURHANOĞULLARI²

¹ Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Antalya

² Akdeniz Üniversitesi Korkuteli Meslek Yüksekokulu Pazarlama Bölümü, Antalya

Sorumlu yazar (*Corresponding author*): İ. Kutlar, e-posta (*e-mail*): ikutlar@akdeniz.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Alınış tarihi 7 Ocak 2013
Düzeltilme tarihi 2 Mayıs 2013
Kabul tarihi 6 Mayıs 2013

Anahtar Kelimeler:

Kırsal alanda kadın
Süt sığırıcılığı
İşgücüne ve kararlara katılım
Sosyo-ekonomik faktörler
Ki-kare analizi

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Burdur ilinde süt sığırları yetiştiriciliğinde kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesidir. Araştırma alanının tespitinde Burdur İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nde görevli personelin bilgi ve tecrübelerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın ana materyalini, 2011 yılının Nisan-Mayıs aylarında Burdur ili merkez ilçeye bağlı 10 köyde süt sığırları yetiştiriciliği yapan 89 işletmedeki kadınlarla, yüz yüze anket çalışması sonucu elde edilen veriler oluşturmuştur. Araştırma sonucunda incelenen işletmelerde kadınların yaş ortalamasının 40.36, deneyim süresinin 19.98 yıl ve işletmelerde ortalama 15.46 baş büyükbaş hayvan olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların günde 7.51 saat çalıştığı, toplam günlük çalışma saatinin 1.89 saatini süt sığırları yetiştiriciliğine ayırdığı belirlenmiştir. Araştırmada kadınların sorulara verdikleri yanıtlar ile oluşturulan gruplar arasındaki istatistiksel ilişkiyi tespit etmek için ki-kare analizi uygulanmıştır. Buna göre kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen faktörler ile yaş grupları arasında ilişki olduğu saptanmıştır.

ARTICLE INFO

Received 7 January 2013
Received in revised form 2 May 2013
Accepted 6 May 2013

Keywords:

Women in rural area
Dairy cattle
Labour force and decision participations, Socio-economic factors
Chi square analysis

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the socio-economic factors affecting the women's participations of labor force and decisions in dairy cattle husbandry in Burdur province. The knowledge and experience of staffs of Burdur Province Food, Agriculture and Livestock Directorate were used in the determination of the research area. The data were gathered by using face to face interviews with women working in 89 different dairy farms in 10 villages of center of Burdur between April and May 2011. The results of study indicated that the average age of the women in the investigated farms was 40.36, average experience in dairy farms was 19.98 years and the average number of cattle was 15.46 head. It was also determined that the women worked 7.51 hours per day and spend 1.89 hours for dairy cattle. In this study, the chi square analysis was used to identify statistical relations between the responses of women and the groups. According to the analysis, it was determined that the relationship was found between the age groups and factors affecting the women's participations of labor force and decisions.

1. Giriş

Burdur ili, gerek büyükbaş hayvan varlığı ve gerekse süt üretimi açısından Akdeniz Bölgesi içinde çok önemli bir paya sahiptir. İlerdeki toplam sığır sayısının yaklaşık olarak % 40.0'ı Burdur ili merkez ilçesindedir. Bu nedenle araştırmadan elde edilen sonuçlar Burdur ili süt sığırları yetiştiriciliği hakkında önemli bilgiler vermektedir. Son yıllarda kırsal alanda yaşayan kadınların birçoğu, tarımsal üretimin neredeyse tüm aşamalarına işgücü olarak katılan, hatta üretim faaliyetlerinin bazı aşamalarında eşinden daha fazla çalışan, aile içinde alınan kararlarda söz sahibi olan ve yetiştirilen ürünleri semt

pazarlarında pazarlayabilen bir konuma gelmiştir. Bu değişime, erkeğin sosyo ekonomik faktörlerin etkisi ile tarım dışı işlere yönelmesinin neden olduğu söylenebilir (Kutlar 2009).

Bu araştırmanın amacı Burdur ilinde süt sığırları yetiştiriciliğinde kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesidir. Bugüne kadar yapılan birçok araştırmada süt sığırları yetiştiriciliğinde kadınların hayvan besleme, bakım, süt ve ürünlerinin pazarlanması gibi faaliyetlerin çoğunu eşleri yanlarında olmaksızın yaptıkları tespit edilmiştir. Ancak özellikle süt sığırları

yetiştiriciliğinde kadınların işgücüne ve kararlara ne ölçüde katıldıklarını ortaya koyan az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu nedenle bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, kırsal alanda kadınların alınan kararlara ne ölçüde katıldığını ortaya koyması bakımından önemlidir.

2. Materyal ve Yöntem

Bu araştırmanın ana materyalini, 2011 yılının Nisan-Mayıs aylarında Burdur ili Merkez İlçesi'nde süt sığırları yetiştiriciliği yapan işletmelerdeki kadınlarla yüz yüze yapılan anket çalışması sonucu elde edilen veriler oluşturmuştur. Ayrıca çalışmada ikincil verilerden de yararlanılmıştır.

Burdur İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak gayeli olarak seçilen merkez ilçeye ait 10 köyde süt sığırları yetiştiriciliği ile uğraşan işletmeler araştırma alanının popülasyonunu oluşturmuştur. Araştırma alanındaki işletmelerin büyükbaş hayvan varlığı dağılımı dikkate alınarak, tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemi uygulanmış, örnek hacminin tespitinde ise Neyman eşitliği kullanılmıştır (Çiçek ve Erkan 1996). Örneklem sonucunda anket uygulanacak işletme sayısı 89 olarak belirlenmiştir (Çizelge 1). Çalışmada % 95 güvenle çalışılmış ve hata payı % 5 kabul edilmiştir.

$$n = \frac{\left(\sum N_h S_h\right)^2}{N^2 D^2 + \sum N_h S_h^2} \quad (\text{Neyman Eşitliği}) \quad (1)$$

Formüle;

n : Örnek hacmi,

N : Toplam üretici sayısı

N_h : Tabakadaki üretici sayısı

D=d/z (d: öngörülen sapma miktarı, z : standart normal dağılım değeri)

S_h^2 : Tabaka varyansdır.

Ortalama =10.4, z=1.96 (tablo değeri)

Anket uygulaması sonucu elde edilen veriler SPSS 19.0 for Windows paket programında değerlendirilmiştir. Buna göre işletmeler; işletme büyüklüklerine, aile genişliğine, kadınların ise yaşına göre gruplara ayrılmıştır. Kadınların sorulara verdikleri yanıtlar ile oluşturulan yaş grupları arasındaki olası istatistiksel ilişki ki-kare analizi (Kesici ve Kocabaş 1998) ile test edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. İşletmelere ait genel bilgiler

İncelenen işletmeler ortalama 15.46 baş büyükbaş hayvan, 4.9 baş sağılan süt sığırları ve 33.86 dekar araziye sahiptir (Çizelge 2). Toplam arazinin 30.85 dekarında tarla bitkileri özellikle yem bitkileri, 1.55 dekarında sebze ve 1.46 dekarında meyve yetiştirilmektedir. Burdur ilinde yapılan başka bir çalışmada da

benzer sonuçlar tespit edilmiştir (Elmaz ve ark. 2010).

3.2. Kadınların sosyo ekonomik özellikleri

3.2.1. Yaş ve eğitim

Tarımsal üretim faaliyetlerinin yürütülmesinde üretici tutum ve davranışlarında, yaş ve eğitim düzeyi önemli faktörlerdir. Ancak yapılan çalışmalar, tarım sektöründe okuma-yazma oranının diğer sektörler göre daha düşük olduğunu göstermektedir. İncelenen işletmelerde kadınlar ortalama 40.36 yaşındadır ve % 80.9'u ilköğretim, % 11.2'si ortaokul ve lise, % 1.1'i ise yüksekokul mezunudur. Ayrıca kadınların % 2.3'ünün okur-yazar, % 4.5'inin ise okuryazar olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir.

3.2.2. Aile genişliği ve işgücü varlığı

Araştırmada işletmenin (evin) hanımı: kadın; aile reisi: erkek; ailedeki çocuklar ve yaşlılar ise diğerleri olarak tanımlanmıştır. Burdur ilinde ortalama hane büyüklüğü 3.64 kişi (TÜİK 2011), incelenen işletmelerde ise ortalama aile genişliği 3.82 kişidir (Çizelge 2).

Tarımsal üretimde bulunan işletmelerin nüfus varlığının bilinmesi, işletmelerin sahip olduğu işgücünün belirlenmesi ve işgücünün etkin değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Araştırmada aile bireylerinden ortalama 2.45 (% 64.1) kişinin süt sığırları yetiştiriciliğine işgücü olarak katıldığı, işgücüne katılmayanların ise ya tarım dışı işlerde çalışıyor olduğu ya da çocuk veya yaşlı olduğu belirlenmiştir. Şahin ve Yurdakul (1995), Koyubende (2005), Kutlar (2002) ve Elmaz ve ark. (2010) tarafından farklı bölgelerde yapılan çalışmalarda benzer sonuçlar elde edilmiştir.

3.2.3. Süt sığırları yetiştiriciliği deneyimi

İncelenen işletmelerde kadınların süt sığırları yetiştiriciliği deneyimi ortalama 19.98 yıl olarak tespit edilmiştir. Araştırmada 1-3 kişilik aile genişliğine sahip işletmelerde kadınların yaş ortalamasının 45.38 yıl ve süt sığırları yetiştiriciliği deneyiminin ise 24.75 yıl, 6 ve üzeri aile genişliğine sahip işletmelerde kadınların yaş ortalamasının 31.71 yıl ve süt sığırları yetiştiriciliği deneyiminin ise 12.43 yıl olduğu belirlenmiştir (Çizelge 2). Kısacası aile genişliği 6 ve üzeri kişiden oluşan işletmelerde kadınların diğer gruplara göre daha genç olması nedeniyle deneyimi de daha azdır. Ayrıca süt sığırları varlığı bakımından büyük olan işletmelerde kadınların süt sığırları yetiştiriciliği deneyiminin daha fazla olduğu görülmüştür.

3.2.4. Kooperatif veya birliğe üye olup/olmama durumu

İncelenen işletmelerde kadınların sadece % 28.1'nin herhangi bir birlik ya da kooperatife üye olduğu belirlenmiştir (Çizelge 3). Yapılan ki-kare testi ile kadınların kooperatif veya birliğe üye olup olmaması ile yaş grupları arasında ilişki olduğu

Çizelge 1. Örnek hacminin belirlenmesi.

Table 1. Determination of sample size.

Gruplar	Nh	Varyans	Sh	NhSh	NhSh2	Dağılım
1-5 baş	993	1.89	1.37	1365.24	1877.03	21
6-15 baş	760	8.40	2.90	2202.17	6380.96	33
16-25 baş	343	8.95	2.99	1026.14	3069.87	15
26-+ baş	214	37.75	6.14	1314.91	8079.38	20
Toplam	2310	-	-	5908.46	19407.24	89

Çizelge 2. İşletme ve işletmecilere ait genel özellikler.**Table 2.** General characteristics of farm and farmers.

Gruplar	Yaşı	Aile genişliği	S.S.Y. çalışan sayısı	Deneyim	Arazi genişliği	Süt sığırı varlığı	Süt verimi
İşletme büyüklükleri*	I.Grup	34.43	3.62	2.14	14.67	17.31	12.62
	II.Grup	42.31	3.65	2.44	21.06	32.63	13.28
	III.Grup	41.90	4.45	2.80	22.95	54.20	18.33
Aile genişliği**	I.Grup	45.38	2.47	2.00	24.75	36.43	14.65
	II.Grup	38.09	4.23	2.40	17.54	32.41	13.63
	III.Grup	31.71	6.64	3.86	12.43	30.14	14.71
Yaş grupları***	I.Grup	25.25	4.50	2.13	9.17	20.97	12.96
	II.Grup	42.02	3.91	2.56	20.40	35.94	15.10
	III.Grup	54.75	2.80	2.60	32.00	44.70	13.93
<i>Genel ortalama</i>	<i>40.36</i>	<i>3.82</i>	<i>2.45</i>	<i>19.98</i>	<i>33.86</i>	<i>15.46</i>	<i>14.26</i>

S.S.Y.: Süt Sığırı Yetiştiriciliğinde çalışan sayısı

*İşletme büyüklükleri: I.Grup: 1-5 baş (küçük), II.Grup: 6-25 baş (orta), III.Grup: 26 baş ve üzeri (büyük)

**Aile genişliği: I.Grup: 1-3 kişi, II.Grup: 4-5 kişi, III.Grup: 6 ve üzeri kişi

***Yaş grupları: I.Grup: 18-30 yaş (genç), II.Grup: 31-50 yaş (orta yaşlı), III.Grup: 51 yaş ve üzeri (yaşlı)

Çizelge 3. Kooperatif veya birliğe üye olup/olmama durumu.**Table 3.** Being member to cooperative and union or not.

Yaş Grupları	Üye		Üye değil		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
I.Grup	12	50.0	12	50.0	24	100.0
II.Grup	7	15.6	38	84.4	45	100.0
III.Grup	6	30.0	14	70.0	20	100.0
Genel toplam	25	28.1	64	71.9	89	100.0
SD= 2	$\chi^2 = 9.240$	$\chi^2_{0.95} = 5.991$	Sonuç: ilişkili			

saptanmıştır. Buna göre genç yaş grubundaki kadınların, orta yaşlı ve yaşlı grubundaki kadınlara göre kooperatif veya birliğe üye olma oranı daha yüksektir.

3.3. Kadınların süt sığırı yetiştiriciliğinde işgücüne ve kararlara katılım durumu

3.3.1. İşgücüne katılım durumu

Son yıllarda sosyo-ekonomik birçok faktörden dolayı erkeklerin tarımsal faaliyetlerden uzaklaşması ve kırsal alan dışında farklı sektörlerde çalışmaya başlaması, kadınlara ev içi ve dışında yeni görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Ancak bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına işgücü olarak katıldığı ve hatta bazı üretim faaliyetlerinde erkeklerden daha fazla çalıştıkları halde (Kutlar 2009), kadınların % 79.0'u ücretsiz aile işçisi olarak görülmektedir (TÜİK 2010). İşletme ve ev içinde yaptıkları işler ekonomik anlamda değersiz ve yaşamın bir gereği olarak kabul edilmektedir (Gülçubuk ve ark. 2005).

Araştırma kapsamında kadınların tamamının süt sığırı yetiştiriciliği faaliyetine işgücü olarak katıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bitkisel üretim faaliyetinin de birçok aşamasında yer aldığı görülmüştür. İncelenen işletmelerde kadınların % 66.3'ü süt ürünleri yapımının, % 64.1'i sağım işinin, % 39.2'si ahır temizliğinin ve % 37.1'i yem verme işinin tamamını yapmaktadır (Çizelge 4). Çeşitli bölgelerde yapılan araştırmalarda Şahin ve Terin (2009); Alkan ve Toksoy (2009)'da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili faaliyetlerin çoğunlukla kadınlar tarafından yapıldığını göstermektedir.

Araştırmada kadınların günde toplam 7.5 saat çalıştığı; yem hazırlama, yem verme, su verme, sağım ve ahır temizliği gibi işlere günde 113.30 dakika zaman ayırdığı, en fazla sağım

(38.48 dakika) ve ahır temizliği (30.84 dakika) ile ilgilendiği tespit edilmiştir (Çizelge 5).

Konu ile ilgili araştırma yapan Özbay (1995), Kantar (1996), Anonim (2000), Kutlar (2002), Oğuz ve Kan (2010)'da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar kadınların süt sığırı yetiştiriciliğine ne kadar fazla zaman ayırdıklarını göstermektedir. Ayrıca incelenen işletmelerde kadınların, süt ürünleri yapımına günde 26.12 dakika, süt ve süt ürünleri satışına 7.70 dakika, bitkisel üretim faaliyetine günde 86.29 dakika ve ev işlerine ise 214.49 dakika zaman ayırdığı belirlenmiştir.

3.3.2. Kararlara katılım durumu

İncelenen işletmelerde kadınlara "süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili konularda (hayvan alma/satma, yem alımı, hayvanların bakımı gibi) karar vermede öncelikli olarak ailede kim etkilidir?" diye sorulmuştur. Bu soruya kadınların % 47.2'si eşi ile kendisinin, % 19.1'i aile büyüklerinin, % 18.0'i eşinin ve % 15.7'si kendisinin karar verdiğini ifade etmiştir (Çizelge 6).

Yapılan ki-kare testi ile kadınlara göre süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili alınan kararlarda ailede etkili olan bireyler ile yaş grupları arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Kısacası genç yaş grubundaki kadınlara göre süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili alınan kararlarda "eşi+aile büyükleri" etkili iken, orta yaşlı ve yaşlı grubundaki kadınlara göre "kendi+eşi ve kendi" etkilidir. Daha sonra kadınlara "süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili kararlarda ne ölçüde etkili olduğunuzu düşünüyorsunuz?" diye sorulmuştur. Bu soruya ise kadınların % 52.8'i orta seviyede etkili olduğunu, % 18.0'i ise çok etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Yaş gruplarına göre 18-30 yaş grubundaki kadınların % 50.0'sinin kararlarda "çok etkili" olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 7).

Yapılan ki-kare testi ile kadınlara göre süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili alınan kararlarda etkili olma durumu ile yaş grupları arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre genç

Çizelge 4. Kadınların süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili faaliyetlere katılım durumu (%).

Table 4. Women participation to dairy cattle activities (%).

Faaliyetler	Hiç katılmam	Çok azını yaparım	Azını yaparım	Yarı yarıya yaparım	Yarıdan fazlasını yaparım	Çok fazlasını yaparım	Tamamını yaparım
Yem hazırlama	31.5	-	6.7	25.8	5.6	10.1	20.3
Yem verme	4.5	4.5	4.5	32.6	6.7	10.1	37.1
Su verme	29.2	1.1	2.2	20.2	3.4	16.9	27.0
Sağım	4.5	-	-	15.7	-	15.7	64.1
Ahır temizliği	3.4	-	7.9	27.0	4.5	18.0	39.2
Tohumlama	100.0	-	-	-	-	-	-
Doğum	44.9	4.5	6.7	37.1	-	1.1	5.7
Hayvan bakımı	29.2	-	6.7	28.1	4.5	5.6	25.9
Veterinerle görüşme	46.1	1.1	10.1	19.1	6.7	1.1	15.8
Süt satışı	47.2	14.6	5.6	9.0	2.2	-	21.4
Süt ürünleri yapımı	18.0	-	-	6.7	-	9.0	66.3

Çizelge 5. Kadınların süt sığırı yetiştiriciliğinde günlük çalışma süreleri (dakika/gün).

Table 5. Daily working time of women for dairy cattle (minute/day).

Yaş Grupları	Yem hazırlama	Yem verme	Su verme	Sağım	Ahır temizliği	Toplam
I.Grup	8.96	14.17	4.38	35.42	25.21	88.14
II.Grup	15.56	30.27	8.80	46.33	32.78	133.74
III.Grup	16.50	18.75	4.55	24.50	33.25	97.55
Genel ortalama	13.99	23.34	6.65	38.48	30.84	113.30

Çizelge 6. Kadınlara göre süt sığırı ile ilgili karar vermede ailede etkili olan bireyler.

Table 6. Family persons affecting on decision making in dairy cattle according to women.

Yaş Grupları	Eşi		Kendi		Eşi ve kendi		Aile büyükleri		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
I.Grup	7	29.2	7	29.2	3	12.4	7	29.2	24	100.0
II.Grup	9	20.0	3	6.7	27	60.0	6	13.3	45	100.0
III.Grup	-	-	4	20.0	12	60.0	4	20.0	20	100.0
Genel toplam	16	18.0	14	15.7	42	47.2	17	19.1	89	100.0
SD= 2	$\chi^2= 7.418$		$\chi^2_{0,95}= 5.991$		Sonuç: ilişkili					

yaş grubundaki kadınlar süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili alınan kararlarda etkili iken, orta yaşlı ve yaşlı grubundaki kadınların etkili değildir. Çeşitli bölgelerde yapılan araştırmalarda Özcatalbaş (2001); Şahin ve Terin (2009)'de benzer verilere ulaşılmıştır.

Kırsal alanda yaşayan kadınların, tarımsal üretim faaliyetlerinin neredeyse her aşamasına katıldıkları ancak alınacak kararlarda çoğu zaman etkili olmadıkları Hablemitoğlu (1996), Mülayim (1999), Özkan (2000), Özcatalbaş (2001), Kutlar (2002), Özer ve Taluğ (2008), Oğuz ve Kan (2010) ve Kulak (2011) tarafından da tespit edilmiştir. Yine yapılan bir araştırmada kırsal alanda kadınların %24.3'ünün elde ettikleri kazancın kullanımına ilişkin karar sürecinde de hiçbir söz hakkı olmadığı görülmüştür (Kulak 2011). Kısacası kadın gelir getirici bir işte çalışsa bile elde ettiği geliri eşine sormadan istediği gibi harcama tasarrufuna sahip değildir.

3.3.3. Kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen faktörler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre kadınlar aile içinde karar veren değil, kararlara katılan durumdadır. Bunun neden böyle olduğunu ortaya koymak amacıyla kadınlara “ işgücüne ve kararlara katılımınızı etkileyen faktörler nelerdir?” diye sorulmuş, % 68.5'i aile içi, % 31.5'i aile dışı faktörlerin etkili olduğunu ifade etmişlerdir (Çizelge 8). Bu kapsamda kadınlardan aile içi ve aile dışı faktörlerin neler olduğunu açıklamaları istenmiştir. Buna göre kadınlar aile içi faktörleri, “herhangi bir konuda alınan kararlarda daha etkili olmak, karara katılan değil de karar veren olmak istesek şuan ki aile içi huzur ve mutluluğumuz bozulur, eşimle ya da ailedeki büyüklerle aramızda çatışma çıkar” olarak açıklamışlardır. Aile dışı faktörleri ise “toplumsal örf ve adetler yani mahalle baskısı” olarak ifade etmişlerdir. Kısacası kadınların aile içinde huzursuzluk çıkmasını istemedikleri için karar veren değil,

Çizelge 7. Kadınlara göre süt sığırı yetiştiriciliği ile ilgili kararlarda etkili olma durumu.

Table 7. Having influence on decisions making in dairy cattle according to women.

Yaş Grupları	Çok etkiliyim		Etkiliyim		Orta seviyede etkiliyim		Çok az etkiliyim		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
I.Grup	12	50.0	1	4.2	8	33.3	3	12.5	24	100.0
II.Grup	4	8.9	5	11.1	26	57.8	10	22.2	45	100.0
III.Grup	-	-	7	35.0	13	65.0	-	-	20	100.0

Genel toplam	16	18.0	13	14.6	47	52.8	13	14.6	89	100.0
SD= 2	$\chi^2= 8.386$	$\chi^2_{0,95}= 5.991$	Sonuç: ilişkili							

Çizelge 8. Kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen faktörler.**Table 8.** Factors affecting on participation to labor force and decisions of women.

Yaş Grupları	Aile içi		Aile dışı		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
I.Grup	10	41.7	14	58.3	24	100.0
II.Grup	34	75.6	11	24.4	45	100.0
III.Grup	17	85.0	3	15.0	20	100.0
Genel toplam	61	68.5	28	31.5	89	100.0
SD= 2	$\chi^2= 11.578$	$\chi^2_{0,95}= 5.991$	Sonuç: ilişkili			

kararlara katılan hatta bazen kararlarda etkili olmamayı tercih ettikleri saptanmıştır. Yapılan bir başka çalışmada da kadın çiftçilerin tarımsal faaliyetlerle ilgili konularda karar vermelerinde, onların sosyo-ekonomik özelliklerinin etkili olduğu belirlenmiştir (Damisa ve Yohonna 2007).

Yapılan ki-kare testi ile kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen faktörler ile yaş grupları arasında ilişki saptanmıştır. Buna göre genç yaş grubundaki kadınların işgücüne ve kararlara katılımında aile dışı faktörlerin etkili olduğu, orta yaşlı ve yaşlı gurubundaki kadınların işgücüne ve kararlara katılımında ise aile içi faktörlerin etkili olduğu belirlenmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuçlar Burdur ili süt sığıri yetiştiriciliği hakkında önemli bilgiler vermektedir. Araştırma bulgularına göre Burdur ilinde süt sığıri yetiştiriciliği ile uğraşan işletmelerde aile bireylerinden özellikle kadınların yoğun olarak işgücüne katıldığı tespit edilmiştir. Ancak kadınların aile içindeki rolleri incelendiğinde süt sığıri yetiştiriciliği ile ilgili alınan kararlarda, tek başlarına karar veremedikleri, daha çok alınan kararlarda ilgili görüş bildirdikleri, hatta bazı ailelerde kararlarda ilgili görüş dahi bildiremedikleri saptanmıştır. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki kadınların sosyo-ekonomik durumları ne kadar iyileştirilirse aile içindeki rolleri de o oranda yükselmektedir. Bu nedenle kırsal alanda yaşayan ve tarımsal faaliyetlere işgücü olarak katılan kadınların sosyo-ekonomik durumları iyileştirilmelidir. Bunun için kadınların kırsal alan istihdam yapısındaki yerinin değiştirilmesi, kadınlara yeni becerilerin kazandırılması, üretimin ve istihdamın her aşamasına katılması ve kararlarda söz sahibi olabilmesi için hedef kitlenin özelliklerinin dikkate alınarak çok yönlü eğitim projeleri hazırlanmalıdır. Ancak projeler planlanırken ve uygulanırken mutlaka bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri dikkate alınmalı ve kadınların süt sığıri yetiştiriciliğine işgücü olarak katılımları oranında eğitim çalışmalarından yararlanmaları sağlanmalıdır. Ayrıca eğitim çalışmalarını planlanırken kadınların iş yoğunluğu dikkate alınmalı ve kadınlara uygun olan ay, gün, saat ve mekan belirlenmelidir.

Araştırma alanında her köyde tarımsal kalkınma veya sulama kooperatifi bulunmaktadır. İncelenen işletmelerde sütün üretimi ve kooperatife satışından kadınlar ya da evdeki çocuklar sorumludur. Ancak kadınların % 71.9'u herhangi bir tarımsal kooperatif ya da birliğe üye değildir. Bunun için kadınların kooperatiflere üyelikleri teşvik edilmeli ve bu konuda bilgilendirici eğitimler verilmelidir.

Yerel yönetimler, kadınların ürettikleri süt ve süt ürünlerini pazarlayabilecekleri mekanlar oluşturmalarıdır. Bunun için öncelikle kadınların girişimci olmasının önündeki engeller

ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca kadınların ve eşlerinin birlikte katılacağı kurslar düzenlenmeli ve bu kurslarda; kadınların aile içinde alınan kararlara daha fazla katılmasının, yeni beceriler kazanmasının, gelir getirici işlerde çalışmasının, girişimci olmasının, tarımsal kalkınma veya sulama kooperatifine üye olmasının aile gelirini artıracacağı, kadının toplum içindeki statüsünü yükselteceği, daha anlayışlı bir eş, daha bilgili bir anne olacağı anlatılmalıdır. Böyle yapılmadığı sürece kadının aile ve toplum içindeki statüsünü yükseltmek oldukça zor olacaktır.

Teşekkür

Bu çalışma, "Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi" tarafından desteklenen 2010.01.0104.006 nolu proje kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Kaynaklar

- Alkan S, Toksoy D (2009). Orman köylerinde kadın ve kırsal kalkınma (Trabzon ili örneği). II.Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, Isparta.
- Anonim (2000). Kırsal alan kadının istihdama katılımı. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Çiçek A, Erkan O (1996). Tarım ekonomisinde araştırma ve örnekleme yöntemleri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No:12, Ders Notları Serisi: 6, Tokat.
- Damisa M A, Yohanna M (2007). Role of rural women in farm management decision making process: Ordered probit analysis. Trends in Applied Science Research 2: 241-145.
- Elmaz Ö, Saatci M, Metin M Ö, Sipahi C (2010). Burdur ili süt sığırcılığı ve özellikleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi 0038-NAP-08 no'lu BAP projesi, Burdur.
- Gülçubuk B, Şengül H, Aluftekin N, Kızılaslan N, Kılıç M (2005). Tarımda istihdam sosyal güvenlik uygulamaları ve kırsal yoksulluk. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi, Ankara, s.1173-1196.
- Hablemitoğlu Ş (1996). Kırsal ailede kadının iş modelleri ve kararlara katılımı. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kantar M (1996). Adana ve İçel ili dağ köylerinde yaşayan kırsal kadınların toplumsal yaşamdaki rolleri ve bu rollerle ilgili geleceğe yönelik beklentileri. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Kesici T, Kocabaş Z (1998). Biyoistatistik. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayın No:79, Ankara.
- Koyubende N (2005). İzmir ili Ödemiş ilçesinde süt sığırcılığının geliştirilmesi olanakları üzerine bir araştırma. Hayvansal Üretim Dergisi 46: 8-13.
- Kulak E (2011). Tarımsal üretim süreçlerindeki değişimin kırsal alanda kadın istihdamına etkileri: 1980 sonrası gelişmeler. Başbakanlık

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.

Kutlar İ (2002). Antalya ili merkez ilçesinde süt sığırları yetiştiriciliği birliğine üye olan ve olmayan işletmelerde toplumsal cinsiyet analizi ve bilgi kaynakları. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

Kutlar İ (2009). Kırsal alanda kadının işgücüne ve kararlara katılımının toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmesi. Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi, İzmir.

Mülayim EAÜ (1999). Konya bölgesinde kırsal alanda tarımsal üretimde kadının yeri ve önemi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Oğuz C, Kan A (2010). Kırsal alanda kadın yoksulluğu: Yaylacık köyü örneği. Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, Şanlıurfa.

Özbay OL (1995). Ankara ili Elmadağ ilçesi köylerinde yaşayan kadınların tarımsal faaliyetlere katılım düzeyleri üzerine bir araştırma.Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özçatalbaş O (2001). Adana ilinin sosyo-ekonomik özellikleri farklı iki köyünde kadınların tarımsal faaliyetlere katılımı ve yayımdan yararlanma olanakları. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 14: 79-88.

Özer D, Taluğ C (2008). Yeniden yerleşimin hayvancılıkla uğraşan kırsal hanelerde kadının toplumsal cinsiyet rollerine etkisi. Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 12(2): 1-9.

Özkan B (2000). Antalya ilinde sera sebzeçiliğinde kadın üreticilerin rolü. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 13: 133-143.

Şahin K, Yurdakul O (1995). Adana ili Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde süt sığırcılığı yapılan işletmelerde kaynak kullanımı ve verimlilik. Çukurova Ziraat Fakültesi Dergisi 10: 93-108.

Şahin K, Terin M (2009). Van ilinin sosyo-ekonomik özellikleri farklı iki köyündeki kadınların tarımsal faaliyetlere katılımı ve tarımsal yayıma ilişkin görüşleri. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 22: 39-49.

TÜİK (2010). Türkiye istatistik kurumu. İşgücü istatistikleri (<http://tuik.gov.tr> Erişim tarihi: 30 Kasım 2010).

TÜİK (2011). Türkiye istatistik kurumu. Gelir, tüketici, tüketim ve yoksulluk veri tabanı. (<http://www.tuik.gov.tr>. Erişim tarihi: 12 Mart 2011).